

ЕКОНОМІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	Для всіх
Спеціальність	Для всіх
Освітня програма	Для всіх
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	заочна
Рік підготовки, семестр	2 курс, осінній/весняний семестри
Обсяг дисципліни, розподіл годин за аудиторними заняттями та самостійною роботою	2 кред. ЕКТС/60 годин лекції – 6 годин, семінарські – 2 годин, самостійна робота – 52 години
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік / модульна контрольна робота
Розклад занять	Лекції, семінарські заняття
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Високоєфективна діяльність у сфері бізнесу та управління на сучасному етапі неможлива без розуміння соціально-психологічних процесів, які супроводжують господарську діяльність. Орієнтування в умовах функціонування ринку праці у сучасному суспільстві, оцінювання об'єктивної та суб'єктивної сторін ринку праці потребує високого рівня психологічної компетентності фахівців, що і зумовлює необхідність вивчення навчальної дисципліни «Економічна психологія». Вивчення економічної психології та застосування в житті отриманих знань надасть змогу аналізувати чинники, що впливають на економічну активність особистості.

Однією з галузей психології є економічна психологія, яка розглядає уявлення індивідів і груп про економічні явища та економічну поведінку, що базується на відображенні дійсності; виявляє і формалізує закономірності економічної поведінки у всіх її формах – від повсякденної господарської діяльності людини до зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Предметом вивчення економічної психології є латентні механізми людської психіки, що визначають поведінку особистості і соціальних груп у відповідь на зміни таких економічних чинників як відносини власності, інфляція, умови найму і оплати праці, фінансові кризи, реклама тощо.

Мета вивчення дисципліни – отримання студентами теоретичних знань про способи та механізми дії економічних чинників на психіку людини і набуття навичок порівняльного аналізу різних моделей економічної поведінки і їх складових, а також умінь виділяти якісну своєрідність і специфіку психологічних механізмів економічної поведінки, аналізувати психологічні закономірності економічної діяльності різних суб'єктів господарювання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі **результати навчання**:

знання:

базових категорій психології;

ключових понять, теорії та закономірностей, що складають категоріальний апарат економічної психології;

психологічних механізмів та закономірностей економічної поведінки індивіда та соціальних груп; принципів використання психологічних знань для вирішення проблем, що виникають у сфері господарської діяльності базових категорій психології.

уміння:

аргументовано викладати власні погляди на актуальні проблеми економічної психології;

глибоко аналізувати психологічні закономірності економічної діяльності різних суб'єктів господарювання;

використовувати психологічні знання при реалізації професійних функцій;

використовувати діагностичні методи для вивчення психологічних аспектів економічної діяльності на рівні індивіда, соціальної групи, виробничого колективу.

Вивчення навчальної дисципліни «Економічна психологія» дозволить здобувачу вищої освіти враховувати і пояснювати варіативність моделей економічної поведінки; враховувати індивідуальні відмінності людей; регулювати власну економічну поведінку.

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальну базу дисципліни «Економічна психологія» становлять знання, отримані при вивченні курсів: «Основи економіки», «Основи менеджменту» «Історія», «Філософія».

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опанувати дисципліни циклів загальної та професійної підготовки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1. Базові категорії психології: відображення, особистість діяльність та спілкування	6	2	-	4
Тема 2. Економічна психологія як галузь наукових знань	6	2	-	4
Тема 3. Економічна психологія грошей	7	-	-	7
Тема 4. Економічна соціалізація особистості	7	-	2	5
Тема 5. Психологія економічної поведінки на ринку праці	6	2	-	4
Тема 6. Психологія зайнятості та безробіття на ринку праці	7	-	-	7
Тема 7. Психологія підприємницької діяльності	7	-	-	7
Тема 8. Психологія власності	7	-	-	7
Тема 9. Багатство та бідність, оцінка якості життя	7	-	-	7
Всього годин	60	6	2	52

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Economic psychology / edited by Rob Ranyard. – Hoboken : Wiley@Bleckwell, The British Psychological Society, 2018. – 483 p.
2. Економічна психологія: комплекс навчально-методичного забезпечення бакалаврів всіх спеціальностей, денної форми навчання. Укл.: Стовбун О.А., Москаленко О.В. – К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2017. – 57 с. http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/04/NMK-Econom.psy_.pdf
3. Бутко М. П. Економічна психологія. [текст] навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П. / М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 232 с.
4. Канеман Д. Мислення швидке й повільне / переклад з англ. Максим Яковлев. – 2-ге вид. – К. : Наш Формат, 2018. – 480 с.

Допоміжна література:

1. Винославська О., Кононець М. Економічна безпека особистості в умовах пандемії COVID-19. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2021. №1(22). С. 33–44. <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.4>
2. Винославська О., Кононець М. Психологічна безпека підприємця в умовах пандемічних обмежень. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2022. №1(25). С. 33–41. <https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.4>
3. Кулицький С. (2020.) Український ринок праці під впливом пандемії COVID-19: стан та оцінка перспектив розвитку. *Україна: події, факти, коментарі.* 2020. №12. С. 43–57. <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2020/ukr12.pdf>
4. Маслій О.А., & Котелевець М.М. Загрози фінансовій безпеці бізнесу в умовах пандемії. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: м-ли VI Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю.* Полтава: НУТУ, 2021. С. 67–69.
5. Ткалич М., Закашанська Н. Індивідуально-психологічні особливості стратегії прийняття рішень споживачами. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2022. №1(25). С. 109–117. <https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.12>
6. Markey-Towler B. Economic psychology in a nutshell: the only three things you need to know. – 22 June 2017. - <https://medium.com/@brendanmarkeytowler/economic-psychology-in-a-nutshell-the-only-three-things-you-need-to-know-46f87f335354>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1. Базові категорії психології: відображення, особистість, діяльність, спілкування Психологія як наука. Основні категорії психології. Категорія відображення у психології. Пізнавальні психічні процеси. Категорія особистості у психології. Структура особистості. Категорія діяльності у психології. Структура діяльності. Основні види діяльності. Категорія спілкування у психології. Структура спілкування. Види спілкування Засоби спілкування. Типи і комунікативні стилі спілкування. Бар'єри комунікації. Завдання на СРС: Відповіді на питання для самоперевірки:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Що є предметом психології як науки? 2. Охарактеризуйте форми відображення. 3. Здійсніть порівняльний аналіз понять: «індивідуальність», «індивід», «особистість», «суб'єкт». 4. Назвіть підструктури особистості. 5. Назвіть основні компоненти системи діяльності. 6. Наведіть визначення поняття «спілкування». 7. У чому полягає функція спілкування? 8. У чому полягає зв'язок діяльності та спілкування?
2	<p>Тема 2. Економічна психологія як галузь наукових знань</p> <p>Поняття про об'єкт, предмет та завдання економічної психології. Економічна психологія в структурі психологічних наук. Періоди становлення економічної психології як науки. Методи та методологія економічної психології.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте причини виникнення Економічної психології. 2. Проаналізуйте міждисциплінарні зв'язки "Економічної психології". 3. Охарактеризуйте методи дослідження економічної психології. 4. Назвіть етапи розвитку економічної психології 5. Охарактеризуйте методи економічної психології
3	<p>Тема 5. Психологія економічної поведінки на ринку праці</p> <p>Економічна поведінка та її характеристики. Види економічної поведінки. Джерела економічної поведінки. Поняття «ринок праці», його елементи.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте економічну поведінку особистості. 2. Раціональне та ірраціональне в економічній поведінці? 3. Які чинники економічної поведінки вам відомі?

Семінарські заняття

Основні завдання циклу семінарських занять:

сформувані у студентів: розуміння теоретичного матеріалу; вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів; уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарі-обговоренні.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	<p>Тема 4. Економічна соціалізація особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати явище економічної адаптації 2. Дати характеристику видам і типам економічної адаптації. 3. Проаналізуйте проблеми економічної соціалізації та десоціалізації дорослих. 4. Виділіть основні компоненти та чинники економічного самовизначення. 5. Можливості адекватної оцінки себе на ринку праці. 6. Проаналізуйте різницю економічної соціалізації чоловіків та жінок. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте етапи економічної соціалізації особистості. 2. Які типи економічної соціалізації ви знаєте?

6. Самостійна робота студента

Студенти самостійно опрацьовують питання:

Тема 3. Економічна психологія грошей

Загальні проблеми психології грошей та передумови її виникнення. Психологія накопичення. Грошова поведінка, грошові патології.

Тема 6. Психологія зайнятості та безробіття на ринку праці

Форми та види зайнятості. Структура зайнятості та трудовий потенціал праці. Динаміка цінності праці. Мотивація праці найманих працівників. Види безробіття: поточна, латентна, стагнативна, фрикційна, структурна, циклічна, добровільна. Характеристики психоемоційного стану безробітних. Психологічна реабілітація людей, які втратили роботу.

Тема 7. Психологія підприємницької діяльності

Теорія підприємницької діяльності. Психологічні бар'єри до підприємництва. Особливості відносин ділових партнерів у бізнесі.

Тема 8. Психологія власності

Поняття власності, її функції та вплив на особистість. Система відносин власності. Процеси руху речей у системі відношень власності.

Тема 9. Багатство та бідність, оцінка якості життя

Поняття «багатство та бідність» у суспільній свідомості, їх економічна ідентичність. Психологічні чинники якості життя людей.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні навчальної дисципліни «Економічна психологія» семестровий рейтинг студента формують: робота на семінарському занятті і вчасне виконання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях вкрай необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студента у семінарському занятті є обов'язковою. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинна бути вивчена тема, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) студентом пропущеної теми (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки.

Тема і завдання для семінарського заняття передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри психології та педагогіки.

Студент на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Використання ноутбуків, смартфонів (та інших подібних засобів) для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologen_pro_plagiat.pdf, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, модульна контрольна робота](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

1) відповіді та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарському занятті;

2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. *Робота на семінарському занятті:*

Максимальна кількість балів складає 10 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 10):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших студентів у процесі дискусії	9-10
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	6-8
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	3-5
відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

2. *Складання модульної контрольної роботи*

Тривалість МКР – 60 хвилин. Модульна контрольна робота містить 45 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача студента – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку студента) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 90 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 2):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 45)	2
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 45)	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 10 + 90 = 100 \text{ балів.}$$

Умови допуску до семестрового контролю: студенти, які не виконали всіх передбачених силабусом завдань не допускаються до заліку.

Семестровий контроль:

Студенти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг студента з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Студенти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається студентам лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 100 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача студента – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку студента) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Максимальна кількість балів складає 100 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 100)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 100)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол.н, Москаленко Ольгою Володимирівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023 р.)

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Охарактеризуйте економічну психологію як науку, її роль і місце в системі наук про людину.
2. Визначте предмет, об'єкт та задачі економічної психології.
3. Проаналізуйте еволюцію економіко-психологічних ідей в історії розвитку людства.
4. Чим викликана необхідність появи економічної психології?
5. Визначте та охарактеризуйте найпоширеніші методи економічної психології.
6. Охарактеризуйте методологічні принципи сучасного етапу розвитку економічної психології ви знаєте?
7. Визначте та охарактеризуйте етапи розвитку економічної психології.
8. Розкрийте суть моделі «економічної людини».
9. Визначте, які аспекти прийняття рішень досліджує економічна психологія.
10. Проаналізуйте та визначте, що таке економічна поведінка, її раціональність та ірраціональність.
11. Визначте чинники економічної поведінки людини.
12. Визначте та проаналізуйте види помилок, що припускаються при оцінці ймовірності.
13. Охарактеризуйте вплив психологічних затрат на прийняття економічного рішення.
14. Визначте основні види економічних емоцій.
15. Охарактеризуйте основні види економічних мотивів.
16. Закон Йеркса-Додсона, в чому його сутність?
17. Назвіть і охарактеризуйте основні стадії прийняття рішення.
18. Визначте, на чому заснована теорія ризиків Д. Канемай і А. Тверські.
19. Охарактеризуйте дію «ефекту формулювань».
20. Визначте, що являють собою рамки прийняття рішень.
21. Назвіть і охарактеризуйте основні структурні компоненти економічної свідомості.
22. Визначте, що таке економічний інтерес. Види економічних інтересів.
23. Охарактеризуйте механізм функціонування економічної свідомості.
24. Розкрийте економіко-психологічний аспект розгляду інтелектуальної власності.
25. Визначте та обґрунтуйте способи ефективного управління персоналом фірми в сучасних умовах?
26. Назвіть та проаналізуйте, які особливості «грошової» поведінки найчастіше виявляються у людей із заниженою самооцінкою.
27. Визначте основні причини боргів.
28. Визначте та охарактеризуйте основні симптоми грошової патології. Поясніть причини виникнення.
29. Як ви вважаєте, які психологічні якості відрізняють людей бідних від людей забезпечених?
30. Назвіть психологічні передумови розвитку підприємництва.
31. Охарактеризуйте теорію підприємництва Й. Шумпетера